

Kálmán, Mattyasovszky László, László Pál, Lichtenstein Bernát, Freund Imre, ifj. Apor István, Theodosin Armand, Molnár Aladár, Imreh Béla, Brandstein Alfréd, Lőrincz Ferencz és Dez-ó, Hermann István, Korn József és Márton, Martinkovics Antal, Taxner Ernő, Jurasko Jenő, Kayos László, Zimmermann Ferencz, Seffler Béla, Mokokovcsák Zoltán, Streit Béla, Van der Venne Arnold, Persina Károly, Lövinger Vilmos, Braun Imre, ifj. Tóth Lajos, gr. Bissingen Sándor, Schandru Endre, Városey Károly, Fehér Izidor, Zélinger Ödön, Deutsch Jenő, ifj. László József, Willheim Gusztáv, Lustig Henrik, Popper József, Kállai Ernő, Kerner György, Berzenkovits Antal, ifj. Szarvady Lajos, Gedeon Andor, ifj. Mohai Lajos, Békés László, Bloch Ernő, Weisz Simon, Galffy Sándor, Faragó Andor, Gervay Mihály, Köszler Arthur, Frisch Lajos, Fischer Henrik, Janik László, Foltinek Aurél, Baranyai Zsolt, Wettin István, Alexander Ferencz, Hofer Feri és Gyula, Dobránszky Ede, Hollaki Ferencz, Paiss Mihály, Balogh J. Lajos, Havas Jenő, Kuzma Albert, Somogyi Zsigmond, Kovács Gyula, Lipsitz Ernő, Hajnik Imre, Rusznyák Sándor, Hellmann Gyula és Lajos, Scheller Gyula, Moldován Ferencz, Rosenberg Sándor, Daniellisz Jenő, Kovács Aladár, A szegszárdi «Eötvös» önképzőkör Hettesheimer Ernő, Szmeesányi Imre.

A kitűzött könyvjutalmat (Gaal Mózes: «Aranyos köd») Van der Venne Arnold budapesti előfizetők nyerte el.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Van der Venne Arnold (Budapest, II., Margit-körút 2., II. 7. a.) hajlandó volna egy Kodak-féle fényképező-gépet állvánnyal és egész felszereléssel eladni. A ki meg akarja venni, látogasson el hozzá, hogy a részleteket megbeszélje vele. — **P. P.** Van Déván és Székelyudvarhelyt. Ingyenes helyre azonban nem számíthat. Egyébiránt próbálja meg. Intézzé folyamodványát a minisztériumhoz s küldje be az illető iskola igazgatóságához. — **Bissingen Sándor gr.** (Jám) hajlandó volna olvasótársával képes levelezőlapokat váltani. — **L. V.** Tudnunk kellene, hogy micsoda ösztöndíjról van szó, kérdésére csak úgy felelhetünk. — **Diligens.** 1. Engedély nem kell, de pénz annál több. Nyugtasson meg a felől, hogy lapkiadó szándéka nincsen. 2. Így hamarosan második kérdésére nem felelhetünk. Nagy költő nem született az önképzőjében, de nagy ember és nagy államférfi igen. — **G. G.** (Budapest). Tiszteletreméltó érzés, gyöngye verselés. — **448. sz. előfizető.** Gyöngéd, szerető sorok. Küldje el annak, a kiről s a kibe szól. Az ő jó szíve örvendeni fog. Erre való tekintetből mi itéletet nem mondunk. — **Maister Izegrimm.** 1. Nemcsak az. 2. Lehet. 3. Mai számunk felhívásában megtalálja reá a feleletet. 4. Nem álnév. 5. Nem. 6. Az a kiadóhivatal titka. — **T. S. Te,** fiam, hét darab költeményt küldöttél be. Elolvastuk mind a hetet, de nem közölhetünk egyet sem közülök. Vajjon miért nem? Miért vágyódnál te már most a nyilvánosságra? Másnak nem lesz belőle öröme, reád nem várhat még dicsőség. Mi a verseket erősen megrostáljuk, mert a vers csak akkor szép, — ha nagyon szép. — **S. E.** (Besztercebánya). Kóhn Simon kiadása, Budapest, VIII., József-körút 5. — **G. A.** (Hosszúfalu). Stampfel Károly, Pozsony. Ára 4 korona. — **B. A.** Megjelenik a szünetben is. — **Wettin István** (Budapest, VI., Andrassy-út 89., II., 4. ajtó) szeretne valamelyik sakk-kedvelő olvasótársával egy üzenet-parthet játszani. A ki vállalkozik reá, írja meg a címét. — **P. J.** Közölhetetlen. — **J. L.** Egy-kettő kivételével beváltak. — **F. L.** (Tokaj). Sem azok, sem ezek nem ütnek meg a közölhetőség mértékét. — **H. E.** (Zombor). Igen gyenge kísérletek. — **H. F.** (Székely-Udvarhely). Ügyes dolgok; alkalomadtán közöljük őket. — **L. N.** (Érsekújvár). Küldeményét felhasználjuk. — **B. Z.** (Szeged). Olyan névsort nem fogunk közölni. — **H. L.** (Pásztó). Nem nekünk való. — **Lupus.** Ilyenfajta már megjelent lapunkban.

FELHÍVÁS ELŐFIZETÉSRE.

Közeledik az első félévnek a vége. Bizalommal fordulunk lapunk előfizetőihez, hogy irántunk való szeretetüket továbbra is megtartsák. Semminemű hangzatos ígéretre nincsen szükségünk. A *Tanulók Lapja* komoly és tartalmas lap kíván ezután is lenni. Barátja, oktatója, szellemi vezetője a magyar diákoknak.

Az április havában megjelenő első számban kezdjük meg *Eckstein Ernő* híres történeti regényének a *Claudiusok*-nak közlését. E nagyszabású regényt *Gaal Mózes* lapunk szerkesztője dolgozta át a *Tanulók Lapja* számára.

A regény háttere Domitianusnak, a keresztény-üldöző, zsarnok római császárnak a kora. Tete van megrázó és mélyen megindító jelenetekkel. A keresztények hősi küzdelmét festi benne a szerző. Lapunk olvasóit, akik *Pompéji pusztulását* olvasták — reméljük, — nagyon fogja érdekelni a kis vidéki város életének rajza után a világváros képe a maga nagy műveltségével és elvetemültségével.

Ugyancsak ebben a számban kezdjük meg *Verne Gyulának «Czet-halászkok»* című legújabb regényét, melyet *Zigány Árpád* fordított.

E két hosszabb közlemény mellett folytatjuk a *Két diák levelezését*. E levelek első megjelenésüktől kezdve nagy feltűnést keltettek s olvasóinkat rendkívül érdeklik.

Gondunk lesz reá, hogy minden számban legyen ismeretterjesztő közlemény az irodalomtörténet, a magyar és világtörténelem, a természettudományok köréből.

Lesz minden számban költemény, melyeket gondosan megválogatunk, hogy formailag és tartalmilag egyaránt kiválóak legyenek.

Nem feledkezünk meg az irodalom, művészet jelentősebb eseményeiről sem. Nagy írók, művészek, férfiak élet- és jellemrajzát hozzuk időre-időre.

Rovataink maradnak a régiék. Hétre-hétre adunk fejtörő kérdéseket, melyek nem csupán szórakoztatók, hanem egyúttal oktató jellegűek is. A megfejtők között értékes könyveket sorsolunk ki.

Mint hogy második félévünk egészen önálló kötet, az első félév utolsó számához tartalomjegyzéket fogunk csatolni. A második félévre tehát új előfizetést nyitunk.

A *Tanulók Lapjának* előfizetési ára:

Egész évre	9 kor.	60 fill.
Fél	4	80
Negyed	2	40

Az előfizetési díjat legzélszerűbb postautalványon a Franklin-Társulathoz, (Budapest, IV., Egyetem-u. 4.) mint a *Tanulók Lapja* kiadójához küldeni.

Mutatványszámot készségesen küld a lap iránt érdeklődőknek a kiadóhivatal.

A «*Tanulók Lapja*» szerkesztősége és kiadóhivatala.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		<i>Kéziratokat nem adunk vissza.</i>
<i>Megjelenik minden vasárnap.</i>		

HŰSÉGES MIND A SÍRIG.

Mikes Kelemen naplója.

26

Történeti elbeszélés. Irta Gaal Mózes.

Bezzeg lett aztán más rend, magyarán mondva rendtelenség. Engem pedig háborgatott a lelkem:

— No Mikes Kelemen, ugyan jó dolga van Sibrik apónak, őt ez az új élet nem kesergeti, ő szépen alszik. Egyszer nekünk is kijut ebből a csendes álomból, kit meg nem zavar semmiféle ifjú fejedelemnek a haragja. Mert a nagy fejedelemnek kicsi fia volt Rákóczi József. A mint efféle dolog már csaknem közönségesen így nagyon.

Három hónap alatt több keserűséget kellett lenyelnem, mint húsz esztendő alatt, de az ember ha már egyszer benne van, hát megtanul nyelni. A levegő is változtatja a felhőit, az Isten az embert is úgy teremtette, hogy változtassa a jó és a rossz kedvét. A fejedelem, az a másik, az a nagy, a jó és igazságos, mindig egyforma tudott lenni. Hanem ritka ajándék Istentől az olyan természet.

Minden este, mikor vége az udvari szolgáltatnak s behúzodom a kamarámba, elküldöm a lelkem a lázaristák galatai templomába, hogy imádkozzék a kölap felett, mely alatt ő pihen.

— Eszedbe jutok még én neked... — ezt mondtad uram a te szelid, fájdalmas haragodban és szó még akkora sebet nem ütött halandó embernek a szíven... Hadd vezekeljek bűnömért, mert nagy bűn volt megbántanom a legjobb és legigazságosabb embert!... Nézz le reánk, árva bujdosókra! Csinálj nekünk kvártélyt uram, mert te mindig gondoskodtál még a legalábbvaló szolgálókról is. Nekem pedig csinálj kvártélyt magad mellett! Oda kuporodom a lábához, nem kell fő-kamarási tisztség, nem kell semmi, csak te kel-

lesz nekem... Ha künn járok a háborgó tengernek a partján s a hullámok oda-odaloccsannak a durva kövekhez, úgy tetszik, mintha panaszos nyögést hallanék messziről... messziről! Talán a széles Duna vize hozza magával abból a másik hazából, melybe te is vágyakoztál vissza, mi is vágyakoztunk — s ez a vágy kísért el téged a legjobb hazába...

Mit irjak még?

Evek futását, melylyel versenyre kelhetett volna a csiga? Csillagok hullását... bujdosó magyarok lassú hervadását, sorba kimúlását? Az ifjú fejedelem meghalt harmincznyolcz éves korában. Én voltam mellette, én fogtam bé szemét, én temettetem el messze az apjától, dicső nagyanyjának a porától... Kidült a fa, elpusztult az ága! Isten akarta, s ki viaskodnék Isten akarata ellen?

Aztán reákerült a sor Csáky uramra. Szép idő nyolczvanegy esztendő s a ki ennyi ideig él, akár boldogan, akár boldogtalanul, az édesen alhatik az Úr kebelén, ha egyébként igaz és becsületes volt. Ez történt télen, a rákövetkező ősszel ott virrasztottam a Zay úrfi hült teteme mellett... Most már rajtam a sor! Én vagyok a bujdosók között a legeslegnagyobb úr. Olyan jó dolgom van, hogy maholnap az sem lesz, a kinek jó reggelt kívánjak!... Mikor fogok már jó éjszakát kívánni az életnek?

Óhajtom-e? Nem. Ki vigyáz a fűszálra s az egy napig élő féregre? Isten. Feléje fordítom a lelkemet s ha belénézek a víznek tükrébe, nem ijedek meg a fehér hajtól. Ez a fehér haj az én hajam s Isten megszámlálta minden szálát. Az ő tudta nélkül ki nem hullhat egy is. Mikor ő akarja, így szól hozzám:

— Jere öreg szolgálom, valaki vár reád odafenn, az, a ki neked oly sokszor jut az eszedbe s a ki életében csak egyszer neheztelt reád s akkor is könyeid láttára — megölelt.

Ne kívánjunk egyebet Isten akaratjánál!

Késő ivadékok, ha ügyefogyott irásom valaha a te kezébe jut: ne dobd félre, olvasd el egy hűséges szolgának az élete történetét, olvasd el, de ne az eszeddel, hanem a szíveddel. És gondold meg, hogy egy marék por abból a szép tündérhazából, melyre a brassói havasok néznek — olyan jól esett volna nekem, ha a vánkossom alá tehettem volna!

Immár leteszem a pennát. Öreg vagyok, reszket a kezem s a betűket elmoszák könyeim!

XXV.

A mit a késő ivadék mond.

Rajongó ifjú voltam, mikor Zágomban jártam. Mikes Kelemen 1705-ben búcsúzott el Zágontól, édes anyjától Torma Éva asszonytól, 1711-ben vette kezébe a vándorbotot, 1717-ben lépett török földre, 1762-ben halt meg . . . én 1879-ben láttam azt a «tündér-hazát», melyért teljes 57 esztendeig esengett a hűséges Mikes Kelemen.

Ó, hányszor dobogtatta meg szívemet ez a székel-magyar bujdosó édes-bús szavaival! Hányszor kaptam magamat rajta, hogy kicsordul szememből a köny, immár nem fájó, hanem édes köny.

Szerettelek téged az ifjú lélek végtelen rajongásával, te bujdosó székel-magyar! Előttem lebegett napsugárból szőtt alakod, míg jártam az életnek bizony nehéz útját. Ha sovány kenyérem sós könnyel áztatva ettem a diák-szobában s átellenben zúgott a kocsma mulatózó dalától és szólt a muzsika — eszembe jutott a rakás kenyér, melyet neked a török császár udvarában sütöttek s a melyet te zokszó nélkül ettél, valamig láthatad jó uradat, — láttam foszló köntösödöt, láttam hajadat, melyet a nehezen czammogó évek ezüst szálakkal hintettek lassankint tele: s valami sajtós erőt szállott meg.

Tudtam dicső, nagy álmokon lelkesedni olyankor, mikor vacsorám öt erős krajeczárba került s borital helyett Duna vize oltotta szomjamat. Az éjjeli lámpa szelíd világa reávetődött papirosomra, megszállott belső hevület, melynél édesebb hevületet nem ismerék; irtam a te jó uradról, lázban égő arcuzal, erősen dobogó szívvel. Nem úgy néztem reá, mint a komoly történetírók, hanem

a te hűséges szívednek szemeivel néztem reá. Mert te igazán láttad őt, a te szereteted volt az éltető szeretet; olyan, mint az apostoloké, a kik elszéledének a világban s hirdették az Üdvözítőnek igéjét, nem ékes szóval, de hittel és meggyőződéssel.

És nem tudtam Rákóczi Ferenczre gondolni a nélkül, hogy téged ne láttalak volna örökké mellette. A hősök, kik dicsőséges harczaiban mellette voltak, mind letűntek, a czifra ruhás testőrök, a finnyás udvari népség, a kényes úri hölgyek, a apródok serege, mind eltűntek: a sárospataki, a makoviczai, tokaji, munkácsi várak termeiben elnémult a zene, táncz: az arany-ezüst billikomokból kifogyott Hegyaljának tüzes bora, a lengyel urak, az orosz czár, a francia király alakjai elvesztek a ködben, a hitvestárs távol maradt a bujdosó fejedelemtől, az idegen szellemben fölnevelt fejedelmi sarjadék sietett vissza az apja rideg, szegény, unalmas udvarából: csak te maradtál ott, Mikes Kelemen, hűséges árnyéka a nagy fejedelemnek, te voltál a Rákóczi gyermeke, olyan gyermek, kiről én ábrándoztam, mikor szülőfalum napsütötte papsajtós rétvén játszadozva édes anyámra gondoltam és reagondoltam akkor is, mikor a nagyszabeni Teréz-árvaház boltives folyosóján járkálva tanultam Magyarország történetét s elmémbe a kalácsot forgattam, melylyel az én édes anyámat táplálni fogom . . .

Úgy összeszövődött lelkem a lelkeddel, mintha édes testvérek lettek volna. Azok voltak, a százados messzeség el nem választhatta őket.

Éveken át unszolt belső kívánság, hogy szólaltassam meg azt a Mikes Kelemen, a ki bennem élt, a ki bennem él ma is, nem változott meg soha egy pillanatra sem.

Igy született meg ez a könyv, melyet mig megírtam, sokszor harmatozott a szemem könyektől . . . sokszor reszketett kezemben a toll, mert néha úgy tetszett, hogy én csak iródiák vagyok valahol messze a török tenger partján, egy kamrában: térdemen a papír, kezemben a tollszár s mellettem ülsz te, öreg Mikes, . . . a legutolsó bujdosó, te beszélsz — s én írom úgy, a mint mondod.

Igen, . . . igen, a késő ivadék olvasni fogja és ha van szív a kebelében, leborul a te emléked előtt *Hűséges Szív*, megneimesül annak a szívnek nemességétől, erősebbé lesz a te bölcségedtől, hívőbbé lesz a te alázatosságodtól, jobbá a te jószágodtól!

Az én lelkem elszáll zarándok-útra, keresi a sírt, hova idegen kezek eltemettek téged — és megtalálja . . . azon a siron virágok nőnek, méhek szállanak a virágokra, éneklő madarak szállodálnak felette: virág volt hűséged, madárének volt jó kedved és mind a méz, mit a méhek gyűjtenek — ott van a te *Törökországi leveleidben!* (Vége.)

A FALUSI KOVÁCS.

Irta Longfellow.

Ős nagy gesztenyefa alján
Falusi kovácsműhely:
A kovács hatalmas ember
Zmos, durva kezivel:
Karja, mintha vasrud volna,
Súlyos terheket emel.

Haja fodros, barna, hosszú,
Arcza izzó, mint a vér,
Homlokán tisztes verejték,
Szerzeménye munka-bér:
Szembe néz a félvilággal,
Senkitől semmit se' kér.

Hétről hétre, reggtől estig,
Nagy fúvóját hallhatod;
Hallhatod súlyos pörölyét,
A mint egyaránt kopog —
Mint harangoz az egyházi,
Szállni látván a napot.

Ajtájában, iskolából
Jövet, megáll a gyerek,
Lesve, mint bőfög a fúvó
És a láng mint sistereg
S elkapva egy szálló szikrát,
Mint polyvát, ha cséplenek.

Templomba is jár vasárnap,
Körülötte fiai,
Predikáló pap beszédét
S lánya dalát hallani
Fönn a karban; szíve mélyét
Úgy hevíti valami . . .

Mintha épen fönn a mennyből,
Neje dalát hallaná —
S ismét, ismét arra gondol:
Mért feküdt a hant alá?
Érdes keze meg-megrándul,
Egy-egy könyecsepp hullva rá . . .

Munka, vigság és keserv közt
Halad útján egyenest;
A mit megkezdett a reggel,
Azt bevégzi minden est,
S édes, csöndes éji nyugtán
Szébb jövődöt álma fest.

Köszönöm derék barátom,
Drága tanításodat!
Sorsunk izzó műhelyében
Ilyen munka vár, fogad,
És üllőjén így nyer formát
Minden tett és gondolat.

Szász Károly.

A BÚROK HAZÁJA.

Irta Tonelli Sándor.

2

Külső tekintetre a Váltól úgy északra, mint délre fekvő vidék nagyjából egyező. Végtelen kiterjedésű füves rónaságok, a melyeken a láthatár széléig egy fát sem lehet látni. Keletre, a hegyvidék felé a vidék cserjés, bokros, néhol fás, parkszerű. Erre tövises bokrok, mimozák, vérvörös virágú aloék jellemzik a tájat. A Limpopo és általában a folyók melléke, a melyek völgyelésekben hömpölyögnek, mocsaras és fás. Zöld szegélyük már távolról jelzi a folyókat, a melyeknek erdős partjai kellemesen tűnnek fel a csupán fűvel benőtt steppek nézésében kifáradt utasnak.

Itt a folyók mellékén virul a leggazdagabb vegetáció és itt legváltozatosabb az állatvilág is. A folyóparti erdők, különösen Transzvál északi részében, a hova az ember még nem hatolt be



HOTTENTOTTÁK.

egészen, bámulatosan gazdagok úgy az állatfajokat, mint a számot tekintve. Egész Dél-Afrikából csak itt maradt már meg az elefánt, orrszarvú és a nagy emlősök. Óriási mennyiségű erdei madár is él ezen a vidéken. A Limpopo melléke egyike azoknak a tájaknak, a hol az állatvilág valószínűleg még sokáig megmarad ősi eredetiségében.

A steppék állatvilága nem kevésbé gazdag. A búr államok egész felföldének területén még mindig óriási tömegekben fordulnak elő az ugró kecskék, hiénák, antilopok, zsiraffok, gnúk. Sajátossága a vidéknek a rovarok, különösen a hangyák roppant nagy száma, a melyek közül egyesek, például a termitek csaknem egész tornyokat építenek. Nagyobb ragadozók közül északon előfordul az oroszlán és a Limpopóban a krokodil. Háziállatok az európaiakkal azonosak, kivéve, hogy Transzválban a struczot is mint háziállatot tenyésztik.

A két köztársaság lakossága az európaiakon kívül, mint már említve volt, basutokból, kafferekből, kisebb számban matabeléből és hottentottákból áll. Szám tekintetében ők az elsők, a mennyiben Oranje köztársaság lakosságának több mint felét teszik, Transzvál lakosságából pedig körülbelül 650,000 rájuk esik. Általában ezek a törzsek, a hottentottákat leszámítva, a kik tudvalevőleg a művelődés lehető legalacsonyabb fokán állanak, sok tekintetben magasabban állanak a földrész belsejében élő fajrokonaiknál. Nemcsak fogékonyabbak a civilizáció iránt, hanem a társadalmi fejlődésnek már eredetileg is magasabb fokán állottak. Majdnem államokat alkottak, rendes hadseregekkel rendelkeztek, a melyekkel a búroknak sokáig kellett küzdeniök. Az angolok, mióta Dél-Afrikában megvetették lábukat, egészen a legújabb időkig majdnem szüntelenül viselték háborúkat valamelyik törzs ellen. III. Napoleon fia, Lajos Napoleon herceg is a kafferek ellen vívott háborúban esett el 1879-ben.

Az európai eredetű lakosság közül érdeklődésünket természetesen leginkább a búrok kötik le, a kik annyi nehézség, küzdelem mellett is államot tudtak itt alapítani. Holland eredetűek és eredetüknek bélyegét, bár sok idegen vér van bennük, különösen a Franciaországból kiülődött hugenották révén, máig is tisztán megőrizték, sőt a holland faji jellemvonások még élesebben kifejlődtek bennük. Családias vonások, egyszerűség, tisztaság, merevség, látszólagos barátságatlan vonás, kitartás, a régihez való törhetetlen ragaszkodás jellemzi őket. Valamennyien szigorú,

puritán kálvinisták. Úgyszólván egyetlen könyvük egészen a legújabb időkig a biblia volt. Bárán mondhatjuk, hogy egyik kezükben fegyverrel, a másikban a bibliával hódították meg mai hazájukat.

Izmos, edzett faj, mint azt már a számtalan átélte veszedelem, a szabadban való élet után gyanítani lehet. A pusztai élet különösen a fiú nemzedéket már korán megedzi és önállóságra szoktatja. A legtöbbben közöttük, mint azt az angolok is, az ellenük vezetett hadjárataikban fájdalmasan tapasztalhatták, kitűnő harcosok és még kitűnőbb lövők. Ez a magyarázata annak is, hogy soraikban egész gyermek-katonákat is találhatunk. Különböleg, mint a magányban élő ember általában, nem tesznek kellemes benyomást, idegenekkel, különösen európaiakkal szemben barátságatlanok. De nem is esoda, hisz a mi baj, a mi veszedelem érte őket, mindennek a betolakodott idegenek voltak okozói. Európai értelemben vett könyvműveltséget alig találhatunk közöttük, de a lakosságnak majd fele — s ez a dél-afrikai viszonyok mellett nagy szó — tud írni, olvasni.

Az életük, a mint képzelni is lehet, az óriási steppéken, a hol óriási távolságra van egy-egy néhány házból álló falu elszórva, meglehetősen egyforma és változatosság nélkül való. A búrok úgyszólván mindkét országban kizárólag állattenyésztéssel és csekélyebb részben földműveléssel foglalkoznak. Kereskedelem és ipar legnagyobb részben a beköltözött idegenek kezében van, valamint azok üzük túlnyomó részben a bányászatot is. A városi lakosság nagyrészt angol; a vidék a búrok igazi otthona. Az élet csendes, egyforma, a melybe néha-néha hoz egy-egy vallásos jellegű ünnepély vagy választás egy kis változatosságot.

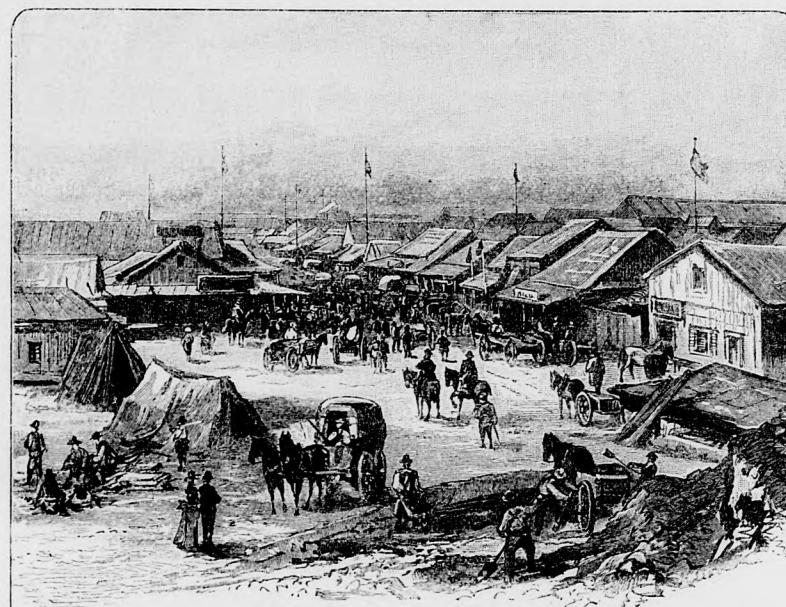
Természetesen egészen más természetű és másnemű elemekből áll a városi lakosság. A Dél-Afrikai köztársaság fővárosa, Pretoria eddig még megtartotta ugyan az afrikai holland jellegét, hanem Oranje fővárosa, Bloemfontein, különösen pedig az arany- és gyémántvidékeken levő városok teljesen idegen, illetőleg angol jellegűek. Az aranyvidékeken hirtelen épült helységek közül kétségkívül a legérdekesebb Johannesburg, a witwatersrandi aranybányák mellett, a mely 1886-tól kezdve bámulatosan rövid idő alatt fejlődött — a dél-afrikai viszonyokhoz mérten — nagyvárossá. Van huszonötezer lakosa, két színháza, nagy szállodái, elegáns üzletei, bürzéje, kereskedelme. Természetesen azonban itt, valamint Barbertonban

és a többi arany-városban a közbiztonság a transzváli kormány minden igyekezete daczára sohasem állt a legbiztosabb lábbon.

Még egy nagyobb város alakult 1868-ban búr területen, Oranje nyugati részén, Kimberley. Ez a gyémántbányáknak köszönte létrejöttét és rövid idő alatt húszezer lakossal bírt. 1871-ben azonban Angolország a grikvák földével együtt ezt is elfoglalta és a dél-afrikai angol kolóniához csatolta.

A többi úgynevezett városok a mi szemponunktól legfeljebb faluszámra mehetnek és egyébként is jelentéktelenek. A helység közepén tem-

köti egymással össze. A legfontosabb vonal a dél-afrikai angol birtokokból, Colesbergből indul ki, az Oranjén átmenve a köztársaság területére ér, Bloemfonteint érinti, a Vál áthidalása után a Dél-Afrikai köztársaság területén Pretóriánál végződik. Több kiágazása is van, magából Johannesburgból kettő a witwatersrandi arany-vidékekre. Még egy hosszabb vonal van épülőben, a lourenço—marques—pretóriai, a mely az angol birtokok elkerülésével egyenes utat biztosítana a tengerhez. Ez azonban a háború kitörése előtt még nem készült el. Táviróvonalak már jóformán mindenfelé vezetnek; Oranjében hosszúságuk



BARBERTON VÁROS.

plom, iskola, községház, kívülök legnagyobb részét földszintes faházak, a melyekhez nagy udvarok és kertek is csatlakoznak, — ezek jellemzik a búr telepeket. A legtöbb helység igen nagy kiterjedésű; utcáik szélesek és derékszög alatt metszik egymást. Utak, terek, udvarok fásítva vannak, úgy hogy ezek a helységek nem annyira házaikkal, mint inkább a steppe sárgászöld fűvéből kiemelkedő sötétzöld fatömegükkel tűnnek fel a távollól érkező utas szemébe.

A mi a közlekedést illeti, újabb időben e tekintetben az állapotok sokat javultak. Rendes, európai fogalmakhoz viszonyított utak ma is csak nagyon csekély számmal vannak mindkét köztársaságban, de az utolsó évtizedben néhány hosszabb vasútvonal épült, a mely a főbb helyeket

már a kilencvenes évek végén majdnem elérte a háromezer kilométert.

Dél-Afrikának és közte a két búr köztársaságának van egy sajátos közlekedési eszköze, a mely sehol másutt elő nem fordul: az ökörfogat. Ezt használják már a búrok csaknem azon időtől fogva, mikor először voltak kénytelenek a partoktól a fekete földrész belseje felé vonulni. Úgyszólván ez az egyetlen eszköz, a melylyel a száraz időszakban Dél-Afrika majdnem kökeménységű, göröngyös utain haladni lehet. Óriási, erős ponyvával befödött szekerek, a melybe rendszeren tizenkét-tizenhat ökör van befogva. Nem a leggyorsabb, nem is a legkényelmesebb, de a viszonyokhoz képest a legjobb. Rendszeren egész házfelszerelést visznek egy-egy ilyen kocsiival, úgy hogy az

utas elég tűrhetően érezheti magát. A szállításnak ez a módja egész Dél-Afrikában el van terjedve, kivéve a Limpopo mellékét, a hol a czece légy a marhatartást nem engedi meg. Újabban, különösen ott, a hol az utak jobbak, ló-, öszvér- és zebrafogatókat is alkalmaznak. A szomszédos póstaállomások közt pedig a személyforgalmat már rendszeren lovakkal közvetítik. Az árúszállításnak azonban a vasúton kívül még mindig az ökörfogat az egyedüli eszköze.

A kereskedelem és ipar egyik államban sincs valami nagyon kifejlődve. A kivitt nyersternyek, különösen azonban nemes érc és drágakő teszik, a bevétel főanyagát pedig európai ipartermékek képezik. Az ipar kizárólag házi- és kisipar formájában jelentkezik. A földművelést, a mely ma is mindkét országlakosság túlnyomó részének megélhetési eszköze, farmszerűleg üzik. Körülbelül 16 ezerre teszik a két köztársaságban levő farmok számát. Valamennyiökkel tetemes föld- és állatgazdaság van egybekötve.

A két állam, különösen azonban a Dél-Afrikai köztársaság fővagyonát azonban nem ezekben a farmokban, hanem aranybányaiban fekszik. Első ízben két afrika-utazó, Hartley és Mauch 1867-ben a Limpopo egyik északi mellékfolyójának, a Sasinak partján Tatinál, majd utóbb a matabele földön és Transzváiban fedezett fel aranyat. Már 1868-ban megalakult az első dél-afrikai aranybánya részvénytársaság *London and Limpopo Mining Comp.* cím alatt. Ettől fogva a különböző újabb, különösen azonban a Kaap melléki és witwatersrandi aranybányák felfedezése óta egymásután átalakultak az új aranybánya társulatok és a szerencsevadászok hihetetlen nagy számmal özönlöttek Dél-Afrikába. 1886-ban valóságos aranyláz uralkodott egész Európában; erre és a következő időkre esik a transzváli aranybányászat hihetetlen fellendülése is. Ma, illetőleg a háború kitörése előtt a transzváli aranybányákban körülbelül négyszáz bányatársulat működött és az aranykivétel évenként mintegy 22—24 millió forint értékre rúgott.

Az aranybányászatot különösen két vidéken üzik nagy mértékben: a Witwatersrand-hegységben és a köztársaság keleti részén, a Krokodil folyó mellékén, a Kaap aranymezőkön. Az elsőnek középpontja Johannesburg, az utóbbié Barberton és Lydenburg. A mi a gyémántbányászatot illeti, jelentősebb gyémántbánya Transzváiban egy van, Makvasi mellett. Oranjeben legnevezetesebb a fauretznitsi. A grikvák földén levő

gyémántbányákat, mint említettük, már 1871-ben Angolország annektálta. Még négy fontosabb bányaterméke van a két köztársaságnak: a vas, ólom, ezüst és szén. Bányászataikra azonban nem sok gondot fordítanak.

Jelenleg az aranybányákban, mióta az angolok Pretóriát, Bloemfonteint és a nagyobb városokat mind elfoglalták és a vasútvonalakat is mind megszállották, ismét dolgoznak. Az angol kormány elérte célját. Az aranybányák birtokában vannak; a szegény búroknak pedig, a kiket már háromszor kiűztek hazájukból, nincs hova vonulniok. Egy oldalt kivéve, minden oldalról angol gyarmatok környezik őket. Egész Dél-Afrikában angol zászló leng már. A háború elkeseredetten folyik ugyan még, de a vég elkerülhetetlennek látszik. Az angol nép gazdagabb lesz két rablott országgal, egy letiport nemzetel többnek az átka száll fejére, a világtörténelem pedig gazdagabb lesz egy gyönyörű szép epopéával, a mely a tizenkilencedik századot lezárta és a huszadikat megkezdte és ez a búrok szabadságharca.

(Vége.)

A SZÉKELY FIÚ.

Irta K. Simó Ferencz.

A vörös hajtókás angol ezredes háromszor fuvatott riadót a paradebergi hegy oldalán s háromszor menekült véres fejjel vissza a hegyoldalról a nagy királynő leggyönyörűbb ezrede. Háromszor ment fehér kendővel az angol futár az ostromolt maroknyi csapathoz s háromszor jött vissza.

— Nincs időnk az alkudozásra, szeretnénk már vacsorálni. Mikor pedig mind a két oldalról felzendültek a harsonák, sivitott a rövid csövű Mauzer-fegyver s dobogott a kemény sziklaút ezer rohanó férfiúnak a lába alatt — egyszerre ismeretlen hangot vert vissza a sziklafal, a mint az angol s a búr csatakiáltások között magyarul felhangzott:

— Előre fiúk!

Mit jelentett ez ismeretlen szó, azt nem értette senki, de tudta mindenki, hogy mit jelent az, a mit a fiú csinál. Sivitott a golyó, már-már összeesattant a szuronok vége, itt is, ott is megrendült egy-egy ember test, összerogyott, a többi pedig rohant egymás ellen — mintha ma az egész földnek el kellene pusztulnia! Elöl pedig hallatszott egyre erősebben: Előre fiúk!

Az angol katonák előtt egy magas, szőke sza-

kálú ezredes állott, ki, mikor a rettenetes rohamot meglátta, fogcsikorgatva szólt:

— Ólomgolyót kaptok vacsorára, kutyák!

A búrok csapatában egy fiatal önkéntes tiszt járt elől, ki az angol ezredes felé magyarul kiáltott:

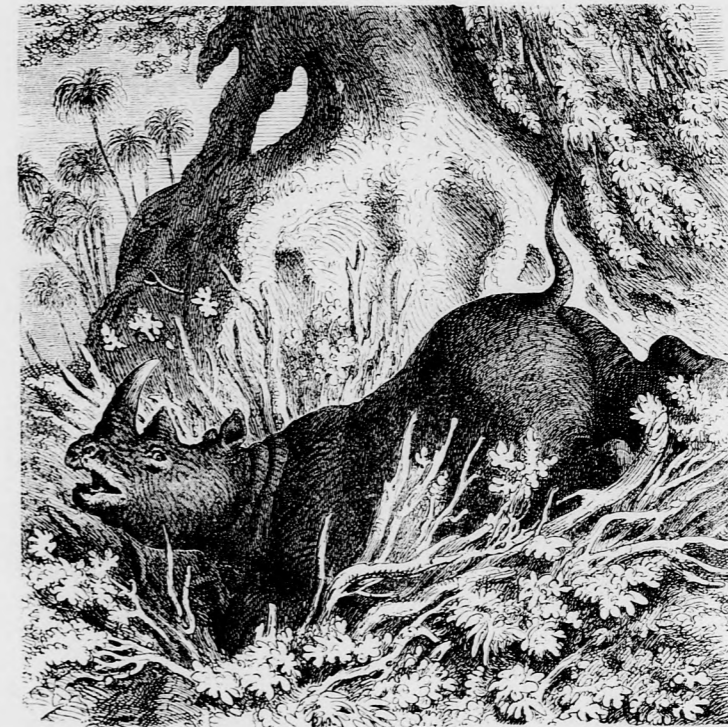
— Mindjárt olcsó lesz itt a kutyahús, ezredes úr!

Az angol tiszt neve Perri volt, ezredese a 7-es vadászoknak, a magyar fiúé Berde János, önkén-

Holnap pedig jött valami gonosz pajtása s azután még csak feléje sem nézett a könyvnek, iskolának. Az öreg Berde végre is megúnta a sok haragot meg hiábavaló intést, kivette az iskolából s azt mondta neki:

— No fiam, most már keress magadnak mesterséget, légy a mi akarsz, mert én ugyan leve szem rólad a kezemet.

János nem esett kétségbe. Elővette a jobbik esztét s elment egy fényképészeti műterembe dol-



DÉL-AFRIKAI ORSZÁRVU.

tes hadnagy a búrok seregében. S mivel az nem olyan mindennapos dolog, hogy magyar legény verekedjék a paradebergi rettenetes harczon, — elmondom, hogy jutott Berde János, a háromszéki fiú oda messze Dél-Afrikába.

*

Nem volt rossz fiú János, még az ellensége sem foghatta volna reá, csak hogy az volt a baja, hogy olyan szörnyen könnyű volt az akarata, mint a pehely, a mit a forgószél felkap s hol felragadja, hol meg lecsapja. Ma fogott rajta a beszéd s tanult, dolgozott olyan szorgalmasan, mint a parancsolat.

gozni, mert ezt a mesterséget már kis gyermek-kora óta szerette. Telt egy hét, két hét, két-három hónap s János olyan szorgalmas fiú volt, hogy szinte öröm. Jól fizették, jó dolga volt, már azt lehetett volna hinni, hogy megjavult, mikor megint találkozott egy cimborával, a ki azt mondta:

— Nem ér így semmit a dolog. Gyere velem ki az országból, ott lesz a jó kereset. Menjünk fel Bécsbe.

János összeszedte a mi pénze volt s igazán elindult a cimborájával Bécsbe. A sors mosolygott is felé, rögtön kapott jó állást. De a cimboramár a második héten elesalta mulatni s egy hónap alig múlt el, már úgy kitétek a szűrét, a

mint valaha kitétek már egy használhatatlan embernek. A czimbora kész volt a tanácsos:

— Tudod mit? Add el a ruháidat s a pénzen, a mit érte kapunk, kimegyünk Berlinbe.

János ráállott s itt megkezdődik az ő szerencsétlen bolyongásainak hosszú útja. Berlinben állást nem kapott. S mikor már két napig koplalt, elment az egyik pályaudvarhoz segíteni a hordároknak, csomagot levenni, feltenni. Itt kapott annyit, hogy két napi koplalás után kenyéret ehetett. Heteken át hordta a csomagokat, míg annyi pénzt kapott, hogy tovább utazhatott. Münchenben kisegítő pincér volt, másutt vendéglői hetes, itt meg ott fát vágott, míg félévi bolyongás után Hamburgba jutott. Az angolbúr háború abban az időben ütött ki, Hamburgban hemzsegett a sok külföldi munkanélküli ember. Ha munkát kért, még szóba sem akartak vele állani. Végre rettenetes koplalás után keresethez jutott, zsákokat hordott be egy angol hajóra. Este, mikor ledült aludni, harmadmagával egy pinczében, azt hitte, hogy kezét, vállát soha sem tudja majd megmozdítani. S másnap újra kezdődött a harez a kenyér után. Ó, hány keserű könyhullott a száraz kenyérre alá, mikor a multra, elhagyott szüleire gondolt.

Egy este, a mint bandukolna haza, egy magas úr útját állja:

— Barátom, én úgy nézem magát, hogy nincs sok veszíteni valója. Akar-e jól lakni?

János persze hogy akart. Az idegen úr elvitte vacsorálni s vacsora után azt mondta neki:

— Hallotta-e fiatal barátom a búrok harcánál a hírét?

Mondja János, hogy ő bizony nem.

Az idegen úr elmondta, hogy ott egy maroknyi nép küzd az ősi földért az idegen, nagyhatalmú zsarnok ellen. Tűzzel-vassal törtek be a búrok hazájába, azok fegyvert fogtak s most áll a harez, lángban úszik Dél-Afrika kelettől nyugatig.

János tágra nyíllott szemekkel s szorongó kebellet hallgatta az idegent. Az pedig így folytatta:

— No fiú, én Truville kapitány vagyok. Francia tisztt voltam s most embereket toborzok s megyek a búrok seregébe. Látom, hogy te nem sok jót fogsz hátra hagyni magad mögött. Csapj fel — holnap indulunk.

Jancsi ragyogó szemekkel nézett maga elé. Látta lelki szemei előtt a piczinyke nemzetet, nem nagyobb az a székelynél, látta a kétségbeesett, véres, dicső harcot, a magyar is vívott

ilyent valaha, látta a maga eddigi bűnös, szerencsétlen életét, odanyújtotta kezét Truville kapitánynak s ezt mondotta:

— Felcsapok!

E pillanatban nagyot dördült egy hadihajó ágyúja a nyílt tengeren, esti üdvözlétül. Mintha valahol egy óriási ajtót csaptak volna be az óriások. Igen, egy ajtó csapódott be, Berde János háta megett. Ez az ajtó eddigi életét elválasztotta az ezutánitól.

Összeérték a szuronyok, elhallgatott a puskaropogás. A töltény elfogyott, legfeljebb ha egy revolver dördült el. Ember emberrel állott szemben, ordítás, kiáltozás, jajgatás, nyögés, horgás, a dulakodás és a marakodás rettenetes zaja és lármája töltötte be a levegőt.

A szálás, karsú angol katonák vad haraggal vetették magukat a búrokra, kik a fanatizmus kétségbeesésével — vérrel fizettettek minden lépésnyi tért. Az angol ezredes látva, hogy itt a harc már életre-halálra megy, a küzdők sorába állott s széles, villogó pengéje sok véres vonalat rajzolt a küzdő búrok fejére s sok szenvedélytől dobogó szívet szűrt át. A küzdelem hevében szembe kerültek egymással a hatalmas természetű ezredes és Berde János, a székely fiú. Az ezredes kardja villámlott s azután János puska-tusán ketté tört.

Mint mikor párducz veti magát medvére, olyan volt a küzdelem a székely fiú s az angol ezredes között. Erősebb volt az angol, szívósabb a székely fiú. Az angol katonák az ezredes segélyére siettek — de már késő volt. János egyet szorított az angol nyakán s az holtan esett össze. Mikor Perri elbukott abban a pillanatban a hegy tulsó oldalánál kürtszó hangzott fel. Az angol ezred már úgymint megbomlott rendjébe egyszerre villámként csapott bele az ágyúk villámló lángja. E pillanatban érkezett meg a búrok segélycsapata. A paradebergi csata sorsa ezzel eldőlt. De a Jánosé is. Az öreg Joubert tábornok ott a csata színhelyén kinevezte kapitánynak. Kürtharsogás között hajtottak a búrok zászlót a hős székely fiú s a székely vitézség előtt.

János dobogó szívvel fogadta a kitüntetést s míg reá gondolt az elmúlt büszke napra, így sóhajtott fel:

— Hej, ha ezt otthon látták volna!

A bátorságot a veszély alkalmá növeli.

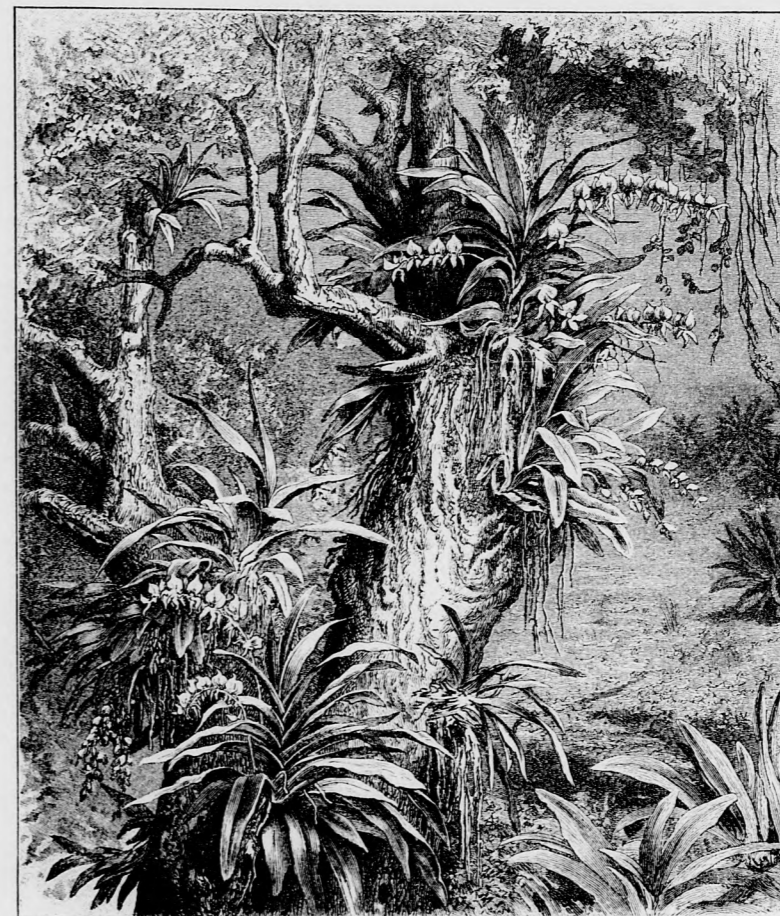
Shakespeare.

AZ ÓKORI MŰVÉSZI IPAR

Az a törekvés, hogy az ember a mindennapi életben szükséges tárgyait ne csak használhatókká, hanem kellemesekké, szépekké is tegye, olyan régi, mint maga az emberiség. Nem ismerünk népet, a melynek eszközei a czélszerűségen kívül a diszitő tevékenységének hajlamát is el ne

Nem említjük itt azokat a remek szobrokat és épületmaradványokat, a melyek szépségükkel ma is bámulatba ejtik a szemlélőt, most csak azon ipari tárgyokról akarunk szólni, a melyek művészi ösztönük fejlettségének szintén figyelemre-méltó bizonyítékai.

Mi, ha csak különleges családi czímerrel nem dicsekedhetünk, csak a nevünk kezdőbetűit szok-



TROPIKUS FLÓRA A LIMPOPO MELLÉKÉN.

áruznak. De a használati tárgyaknak ilyenét meg-szépítésére való törekvés, a mely minden népnél megvolt az ókorban is, természetesen nem fejlődött ki mindenütt egyenlő mértékben. Az olyan nép, a mely más nemzetektől elzárkóztott inkább csak magára hagyatva élt, kevésbé fejlesztette ki a szép iránt való érzékét. Azonban a görögök és rómaiak, a kik nem elégedtek meg hazájuk szűk határaival, élénken érezték magukban az ösztönt arra is, hogy a szép iránt való érzéküket külsőképen is minél határozottabban kifejezzék.

tuk vésetni a pecsétyomónkra, az ókorban még a szegényebbek is vésettek rá valami szép képet. Nálunk azon helyeken, melyeket a megrongálástól vagy bemoeskolástól meg akarnak óvni, szavakba foglalt tilalmat függesztenek ki egyszerű táblával, az ókorban egy kép, rendszerint a kigyónak alakja szokta megvédeni. Nálunk a kilométereket jelző igénytelen oszlopocskák és nem valami díszes táblák jelzik röviden az út hosszát és irányát. Attikában az utak istenének, Hermesnek szobrai állottak, a melyek a tájékoz-



GÖRÖG DÍSZEDÉNY.

tatáson kívül még valamely velős gondolatot, szép életszabályt is közöltek versben az utassal, a mi irányadóul szolgált neki a nyilvános életben való magatartására is.

Az ipari tárgyak díszítésének megválasztásánál mindenkor az illető tárgy czélja és alakja volt irányadó. Szembetűnő, hogy a szerves lények tagjait s a lábat, kezét, ujját, fejét, száját előszeretettel alkalmazták az ipari tárgyakon.

A bútörök u. m. asztalok, székek, kandelaberek, szekrények, ládák nemcsak úgynevezett, hanem valóságos lábakkal voltak ellátva. De azért erre a szolgálatra az emberi láb alakját sem illőnek, sem alkalmasnak nem tartották. Még a pataformájú állati lábak is ritkák; legáltalánosabb és tagadhatatlanul legszebb a karmokkal ellátott láb kerek és szép élénk formájával. Ez egyúttal a szilárd állás hatását gyakorolja a szemlélőre, mert úgy látszik, mintha erősen belekapaszkodnék az alapzatba. Némelyek azt állítják, hogy a régiek a lábak által mintegy szemléltetni akarták azt, hogy a tárgy nem az alpból nőtt ki, hanem elmozdítható, tovább szállítható. Azonban ilyen prózai gondolkodás alig felelt meg azon poétikus hangulatú kor szellemének, miért is sokkal természetesebb, hogy a régiek a tárgyakat nemcsak praktikusán hasznosaknak, hanem egyúttal a szemléletre is kellemeseknek, tetszető-

seknek akarták feltüntetni. A kéz a legkülönbözőbb módon talált alkalmazásra. A kiterjesztett tenyér a hajtükön és más eszközökön látható mint fogantyú s mintegy önként kinálkozik a megfogásra. A behajlitott tenyér alakja főleg olyan eszközökön található, a minők a mi szénlapátjainkhoz hasonlítanak. A esuklóban meggörbített kéz alakja a nagyobb edényeken mint felemelésre szolgáló fogantyú talált alkalmazásra. Ilyen esetekben a kéz az edény oldalfalát karolja át és ezen díszítés által a czélt is megjelöli.

Az ujjat mint a tapintás szervét begörbítve a kisebb edényeken fogantyú vagy akasztóul használták. A mérlegrúdakon is ott találjuk az egyszerű kampó helyett.

Rendkívül nagy változatban fordul elő az emberi és állati fej alakjának alkalmazása. De leggyakoribb a tárgyak végén mint záradék vagy csücs. A mérleg rúdja a végén nem volt durván elvágva, hanem fejalakban végződött, hasonlóképpen a székek támlái, a kézi tükrök, kések nyelei. Észrevehetjük, hogy ezen czélra hosszúkás, vékony állatfejek szolgáltak, mert a széles fejalakok a megmarkolásra kényelmetlenek. Hogy az állatfej megválasztása mennyire függ a tárgy alakjától, szemléltetően mutatják a székek támlái és a merítő kanalak fogantyúi, a melyek hattyúfejen végződnek, mivel ezen hosszúkás tárgyakhoz semmiféle más állat nem nyújtott oly alkalmas analogiát.

Olyan tárgyakon pedig, a melyeknek az volt a rendeltetésük, hogy belőlük folyadék ömöljék ki, az életszervek közül a száj talált alkalmazásra. A kutaknál, esatornáknál, a hol a víz vastag sugárban árad ki, a szélesfejú állatokat ábrázolták, ellenben az ivóedényeken, a hol a folyadéknak vékonyan kell folyania, a keskeny, hosszúkás fej



DÍSZES SZEKRENYKE.

kinálkozott czélszerűbbnek. Egyébkint a kutaknál nem használták kizárólag az állatfejet, hanem az emberi fejet is a vízi szellemek alakjaival.

Az előadottakból is megérthetjük, hogy a régiek mily szellemesen tudták szerves lények alakjaival díszíteni az ipari tárgyakat. Hogy helyyel-közzel bizonyos izléstelenség is fordult elő, azon nem lehet csodálkozni. Különösen a lámpákon találunk ilyen önkényes alakításokat, mint például az emberi láb, réze, elefántormány formájában. De általában félreismerhetetlen a régi tárgyakon a művészi jelleg és hatásukban az izlés fejlettségéről tanúskodnak. Azt sem kell gondolnunk, hogy az alaki díszítések csak egyes drága tárgyakon voltak alkalmazva és csak a gazdagok birtokában voltak, mert csak meg kell nézni a tükörfogantyúkat és merítő kanalak nyeleit, a melyek majd mindig állatfejen végződnek, vagy az etrusk kandelabereket, a melyek nagy számban maradtak fenn, könnyen meggyőződhetünk, hogy a díszítés általánosan el volt terjedve.

A mint említettük, a díszítések általában bizonyos összefüggést mutatnak a tárgy czélja és alakja között. Azonban nem lehet tagadni, hogy más okok is voltak befolyással a díszítések megválasztására. Nem ritkán a babonának is volt szerepe a tárgyak alakításában. Így például a gyűrűknek, karpereceknek, sőt néha a ruhacsattoknak (fibula) is azért adtak kigyóalakot, mert azt hitték a kigyóról, hogy ellensége a megigézésnek és óvószer a babonázás ellen. De az ipari tárgyak készítésénél általában szemelőtt tartották ezt a kettőt: praktikus alkalmazhatóság és külső tetszetősség.

Dr. Burány Gergely.

FELEKY MIKLÓS.

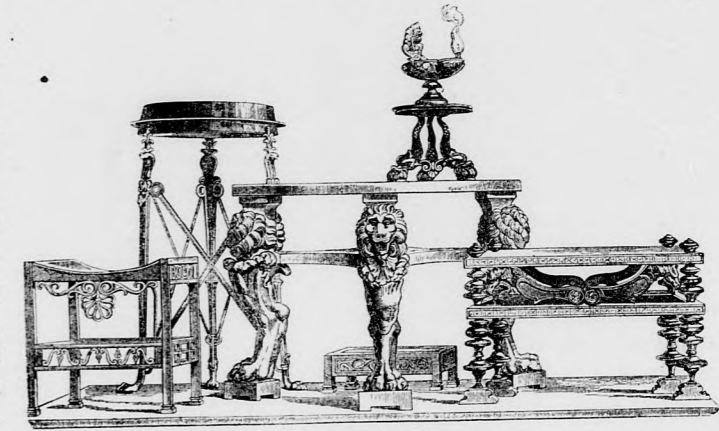
1818—1902.

Minap temettük el Szigeti Józsefet, ma megint gyászlobogót tűztek ki a fővárosi színházakra. Megint egy agg művész zárta be az életben való vendégzereplését. Elbucsuzott, nem a gyorsan feledő közönségtől, hanem az élettől.

Feleky Miklós, a székely származású nagy művész, kinél hosszabb művészi pálya nem jutott osztályrészül még egy magyar színművésznek sem: *nyolcvannégy* éves korában meghalt.

A nagy galambfalvi székely diák rajongása kitartott egy hosszú emberöltőn át; ez a rajongás Feleky Miklóst a színészet felé vonta, ahhoz kötötte olyan korban, mikor a színészet kenyeret nem adott, de szenvedést, megpróbáltatást annál többet. A fiatal léleknek határtalan rajongása kellett ahhoz, hogy Feleky Miklós otthagyja az iskolát, szakítson a papi pályával, melyre élénk esze, esengő érczes hangja, hevülő lelke, meleg szíve annyira hivatottá tette s beálljon vándorkomédiásnak.

Így kezdődött pályafutása. A magyar színészet nagy uttörőivel egy sorban küzdött a fiatal színész. Megihlette az ő lelkét is az a csodálatos lelkesedés, mely ebben a korban tudott igazán magyar színművészetet teremteni. Ki ment a



RÓMAI BÚTOROK.

színi pályára? A ki igazi rátermettséget érzett. Művelt, tanult nemes ifjak voltak csaknem mind. Ez a világ növelte nagygyá az alkotó tehetséggel Istentől megáldott Feleky Miklóst.

Aztán jött a szabadságharc. Feleky színésztársaival együtt eldobta a papírmáséból készült hősi sisakot, a kasírozott kardot — honvédsípkát tett a fejére, puskát vett a vállára és elment harcolni a szabadságért.

A későbbi nagy színművész nagy sikereire nem gondolt vissza olyan meghatottsággal és büszkeséggel, mint arra, hogy ő *honvéd* volt.

Hányszor mesélte el honvéd színészi működését Kolozsvárott, mikor Bem parancsára társulatot rögtönzött.

A szabadságharc után mint a *Nemzeti Színház*nak egyik oszlopos tagja működött. Erre a korszakra esik művészi alkotásainak hosszú sora.

Feleky egyike volt a legtöbb oldalú tehetség-

geknek. A francia és magyar drámákban úgy a fő, mint az epizód szerepeket egyenlő buzgósággal játszotta. Nem volt válogató, mint a mai nagy művészek némelyike. Láttuk őt egészen kicsi, jelentéktelen szerepekben, melyeknek az ő játéka nagy jelentőséget tudott kölcsönözni. Feleky arczjátékával, hangjával, művészi felfogásával egyaránt tudott hatni. Erős tehetségéhez erős fizikum is járult. Hatvanhárom esztendőre terjed művészi pályafutása. Hangjának éreze nem kopott, lelkének frissesége nem bágyadt el.

1877-ben ünnepelte a Nemzeti Színháznál töltött színészi működésének negyedszázados évfordulóját. Ez alkalommal tüntette ki az uralkodó a Ferencz József-rend lovagkeresztjével. Mikor pedig a színészi pályától hosszú, érdemes működés után megvált: a magyar *nemességet* kapta nagygalambfalvi előnévvel.

Ritka dolog, hogy valaki a művészi pályán ilyen külső elismerésekben is részesüljön. Feleky reá szolgált.

Az agg művész azóta esendben, visszavonultan élt. Testben és lélekben egyaránt ép maradt. Legutóbb azonban hirtelen összeroskadt. A nyolczvannégy esztendő súlyosan reá nehezedett a vállára. Mult év májusában szélhűdés érte, ebből látszólag fölépült. A mult őszzsel újra megütötte a szél — s azóta ereje folyton hanyatlott. Hetek óta vívódott a halállal. Felesége *Munkácsy* Flóra, a nagy művésznő, önfeláldozó hűséggel ápolta. Végre jött a halál, s megváltotta kinjaitól az összetört aggot.

A Nemzeti Színházból fogják temetni. Ennek a színháznak régi, dicsőséges gárdája Felekyvel a sirba száll. És a régiek helyébe újak jönnek. Vajha elmondhatnók, hogy az elődök nagy és meleg szeretete öröklődnek át szívökbe! Hogy a midőn a művészetet szolgálják, — lennének a nemzetnek, a magyar fajnak is lelkesen küzdő katonái.

KÉT DIÁK LEVELEZÉSE.

Márczius 16.

Kedves Imrém,

ilyen gyorsan még nem válaszoltam a leveledre, mint most. Az ember önző, ennek az én sietségemnek is az önzés az oka. Mindenek előtt tudatlak, hogy a márcziusi ünnepen való szereplésem minden nagyobb kudarcz nélkül zajlott le. Az ünnepély egyik pontja az volt, hogy az önképző-kör testületileg megy Petőfi szobrához. A titkár

beszédet mond, egy tagtárs szavalja a *Nemzeti dall* és a szobor talapzatára koszorút teszünk le.

Az önképző-kör titkárának kellett a koszorút a szobor alatt elhelyeznie. Mielőtt elindultunk volna, a titkár hívatta az iskola-szolgát.

Kérdeztem tőle:

— Mit akarsz a szolgálával?

— Átadom neki a koszorút, hogy hozza a Petőfi-térig. Csak nem fogom én czipelni!

Erre én azt mondtam, hogy elviszem én. Legalább az én úri barátom a koronát is megspórolja, mert legalább egy koronát kell az iskola-szolgának — vagy vörös sapkás hordárnak adni, ha háromnegyed órai úton viszi a koszorút, az ifjúság kegyeletének a jelét.

Egy kis összetűzésünk volt. Egy kicsit talán heves és nyers voltam az én úri barátommal szemben. Nagy úrnak a fia, miniszter vagy államtitkár az apja.

A koszorút a titkár vitte végig az utcán. Ez volt az én diadalom. A titkár beszéde nekem nagyon tetszett. Nem is mentem hozzá, hogy gratuláljak neki. Tudod nálunk erősen divik az a szokás az önképzőkörben is, hogy mihelyt valaki valamivel produkálta magát, mindenki megrohanja, nyakra-főre kezét akar vele szorítani, agyba-főbe dicséri. Csupa gratulációból áll az egész világ.

A titkár kesernyén kérdezte tőlem:

— No hát elvittem a koszorút, Aladár, meg vagy elégedve?

— Nagyon természetesnek találom. Vagy azt várod, hogy gratuláljak neked?

— Ne izetlenkedj! . . . A beszédem nem tetszett neked?

— Miért ne tetszett volna! . . . A' igaz, elégedtem, hogy gratuláljak.

Az én titkár barátom rémitően meg volt sértve. Segédekét ugyan nem küldött, pedig egész nap vártam. A helyett ma délelőtt az iskolában szeretett volna belém kötni. Szóba került az érettségi dolgozatok kérdése. Én is mondtam valamit.

— Ugyan, még te is arról beszélsz, hogy magad dolgozol? — pattant fel az én titkár barátom.

Gúny és kicsinylés volt a szavaiban.

Oda mentem hozzá, egészen közel, és reá néztem nem éppen szeliden:

— Hogy is mondtad csak? . . .

— Ugyan ne pózolj! Csak nem akarod elhíttetni velünk, hogy te a magad erején akarsz az írásbelieken átúszni?

— Én nem akarok veletek, s éppen veled, semmit elhíttetni. Én nem voltam soha nagyképű, mint te voltál és vagy és valószínűleg leszel mindig. . . de azt mondom, s arra becsületszavamat adom, hogy a magam erejére fogok támaszkodni, s akár tetszik neked, akár nem: megfogom mutatni, hogy a te mostani kicsinyléseid hitvány nyegleség!

A titkár elsáppadt. Zavartan nézett körül. A kollégáknak úgy látszik tetszett az, a mit mondtam, vagy a hang tetszett, a mivel mondtam.

Az ügy le volt tárgyalva.

De én most a lecsillapodás után is érzem,

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Márczius 15-dike az iskolákban.

Az ország összes középiskoláiban lelkesen ünnepelték meg márczius 15-dikét. Újra tanúságot tettek a magyar diákok arról, hogy e nap emléke fennen dobogtatja szívöket. Lapunk szűk kerete nem engedi meg, hogy a kellő terjedelemben emlékezzünk meg az egyes ünnepekről. A hozzánk beérkezett tudósítások szerint iskolai ünnepélyek voltak a következő iskolákban:

A nagy-kanizsai kath. főgimnázium ifjúsága 1848 márczius 15-ének emlékére hazafias ünnepélyt rendezett következő műsorról: Emlékbeszéd. Mondta



TRANSZVÁLI ÖKÖRFOGAT.

hogy igazat mondtam. Érzem azt, hogy a fogadás, melyet az osztály előtt a felhevülés, a harag és keserűség pillanatában tettem: reám nézve kötelező. Hidd el barátom, e kijelentés óta érzem, hogy valamivel több erő lakozik bennem.

Hogy honnan vettem, kitől tanultam ezt a felbuzdulást, azt te ne kérdezd tőlem. Inkább azt ird meg nekem, hogy a te kicsi szobádban lehet-e még egy ágyat vetni? Azt is ird meg, hogy édes mamád főz-e tíz-tizenkét napig egy pesti diák számára is? Végre kérdezd meg magadtól, hogy egy tanítványnyal, a ki az érettségire készülni akar, foglalkozhatná-e a husvétii szünetek alatt?

«Föltétlen engedelmesség!» a jelszó.

A te édes anyád kezét csókolja, s téged a viszontlátásig baráti szívére zár

Aladár.

Süle Antal VIII. o. t. Márczius 15-dikén, Ábrányi Emiltől, szavalja Szabó Lajos VII. o. t. Kurucz dal. Éneklé az ifjúság énekkara. Petőfi és Kossuth. Előadta Bartha József VIII. o. t. Márcziusi dal, Ábrányi Emiltől, szavalta Kaffka József VI. o. t. Márcziusi ifjúság, Pósa Lajostól, szavalta Spitzer Lajos V. o. t. Talpra magyar. Hubaytól. Éneklé az énekkar.

A pozsonyi állami főreál önképzőkörének ünnepélyén az ünnepi beszédet Kramer N. VIII. o. t. tartotta. Többen alkalmi költeményeket szavaltak, az ének- és zenekar népdalokat adott elő, Scheffbeck J. VII. o. t. melodramát szavalt, Szloboda M. VIII. o. t. pedig hegedűn játszott.

A budapesti kegyesrendi főgimnázium gyakorló iskolájának ifjúsága 1902. évi márczius 15-dikén Szabadság ünnepét rendezett, melyen az alkalmi beszédet Lakatos Gyula VIII. o. t. mondotta el.

A sepsi-szent-györgyi ev. ref. székely Mikó kollégium igen szépen ülte meg márczius 15-dikét. A hazafias szavaltok és beszédek közül kiemeljük Fábrián Vil. VIII. o. t. megemlékezését a márcziusi napokról.

A *lugcsi áll. főgimnázium* ifjúsága márcz. 15-dikén, a magyar ifjúság e nagy ünnepén nyilvános irodalmi összejövetelt tartott, melyen az egész tanári kar és sok vendég is résztvett. Az ünnepi beszédet Nobel Sándor VIII. o. t. tartotta.

A *győri főgimnázium Czuczor-köre* is szép ünnepet ült a nagy nap emlékére. A díszgyűlés fénypontját Herczeg Ferencz «Ocskay brigadéros»-ának előadása képezte.

A *nagy-kanizsai felső keresk. isk. ifjúsága* a márcziusi nagy napok emlékére szép és sikerült ünnepélyt rendezett, melyen az ünnepi beszédet Fenyő V. f. o. t. tartotta.

A *szegedi m. kir. állami főreáliskola* «Eötvös» önképző-köre 1902. évi márczius hó 15-dikén az intézet tornacsarnokában ünnepélyt rendezett. A főbb szereplők Pálffy Jenő, Czöglér Kálmán, Pálmai Béla, Ternesz András, Bauer Herbert VIII. o. t., Nyilas Emil VII. o. t. és Reisenhoffer Lajos V. o. t. voltak.

A *békéscsabai ág. h. ev. Rudolf-főgimnázium* önképző-köre 1902. évi márczius 15-dikén a főgimnázium tornacsarnokában hazafias ünnepet rendezett, melyen az ünnepi beszédet Redl L. dr. tanár úr tartotta.

A *budapesti VI. ker. áll. főreáliskola* nagyszámú közönség jelenlétében ünnepelte meg márczius 15-ét. Az ünnepi beszédet Jakab Ödön tanár úr tartotta meg. Szavaltak Radó Mór VI. o. t. és Székely Adolf VIII. o. t.

A *budapesti Róser János-intézet* felső kereskedelmi és polgári iskolája 1902. évi márczius 15-dikén emlék-ünnepélyt rendezett szép közönség jelenlétében. A nagy nap jelentőségét Száva János tanár úr méltatta.

A *szelmeczbányai ág. hitv. ev. lyceum* «Petőfi» önképző-köre f. é. márczius hó 15-dikén a városi vígadó nagytermében fényes ünnepélyt rendezett a szabadság ünnepének évfordulója alkalmából.

Az *eperjesi kir. kath. főgimnázium* «Kisfaludy kör»-e a nemzeti nagy nap emlékére az intézet ez alkalmára szépen feldíszított tornacsarnokában hazafias ünnepélyt rendezett, melynek főpontja Csorba Rezső VIII. o. t.-nak «A sajtószabadság kivívása» cz. drámolejtje volt. A személyek között különösen Csorba R. mint Petőfi, Dobiás G. és Kríz VII. o. t., az előbbi mint Jókai, az utóbbi pedig mint Vasvári tűntek fel. Az ünnepély szépen sikerült s a közönség meleg partolásában részesült.

A *szegedi magy. kir. áll. főgimnázium* 1902 ik évi márczius 15-dikén a nemzeti ébredés emlékére hazafias ünnepélyt rendezett változatos műsorral. Az ünnepi beszédet Lippay György dr. tanár úr tartotta.

A *szegedi III. ker. áll. polgári iskola* «Csengery» önképző-köre 1902. évi márczius 15-dikén a magyar nemzet újjáébredésének emlékére ünnepélyt rendezett. A műsor összes pontjait a diákok töltötték ki.

A *szatmári kir. kath. főgimnázium* «Kazinczy» önképző-köre folyó hó 15-dikén hazafias ünnepséget rendezett a márcziusi nagy napok emlékére. A műsört hazafias tárgyak töltötték ki.

Önképzőkori tudósítás. A *váci k. r. főgimnázium* gyakorló iskolája f. hó 9-dikén tartotta meg a vig tárgyu versenyszavaltot. Résztvettek: Szakácsy Sándor VIII. o. t., Simon Géza VIII. o. t. s Bárdos Rezső VII. o. t. A díjat Simon nyerte meg, Bárdos pedig könyvjutalomban részesült. — A *pozsonyi kir. kath. főgimnázium* ifjúsági önképző-köre f. hó 12-dikén gyűlést tartott, melyen Tischler József VIII. o. t., Maczek József V. o. t., Prenoszil Béla VII. o. t. és Halász Gyula VIII. o. t. szavaltak.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A *Franklin-Társulat* kiadásában megjelenő, *Pecz Vilmostól* szerkesztett *Ókori Lexikon*-nak megjelent a 18-dik füzet, mely a munka I-ső kötetének végét képező 69—72-ik ívet foglalja magában. A Lexikon-chikon grammateiontól Lyttusig terjedő cikkek közül kiemeljük a Licinii, Livii, Loeris, Lucianus, Lucilii, Lucretii, Lustratio, Lycia, Lycurgus, Lyrikus költészet, Lysander, Lysimachus című, nagyobb kiterjedésűeket, továbbá a Lugio, Lussonium című hungarikumokat. A füzetet 4 ábra díszíti. A füzet ára 1 korona; a folytatólagos füzetek július és augusztus kivételével a hó 15-dike táján jelennek meg.

VEGYESEK.

A vasúti vonat a vércse szolgálatában. A létért való küzdelemben hogy mily ritka ügyességgel képes az állatvilág a kedvező helyi körülményeket a saját hasznára értékesíteni, ennek fényes tanujelét szolgáltatja a következő — már mások által is észlelt — megfigyelés: Vasúti utazás alkalmával sokszor láthatni a tovasiető vonattal egy-egy vércsét versenyezni, a minek ezélja később nyilvánvalóvá lesz. 1893 július 23-án d. u. Szamosújvár és Deés között utazva láttuk, hogy a vonatot oldalt kísérő vércse egyszer csak hirtelen alácsap s karmai között egy sivitó és vergődő ezitromsármánnyal emelkedik a magasba, hogy áldozatával a közeli erdőbe meneküljön. Ugyanennek a jelenségnek voltunk még tanúi ugyanazon vonalszakaszon július 29-iki és aug. 3-iki utazás közben, ekkor is délutánokként. — Mily nagy volt azonban meglepetésünk, midőn augusztus 20-án d. u. alföldi utazásunkban is előtűnt egy kis Falco sp., a mely vonatunkat Cseffától Nagy-Szalontáig kísérte. Érdekes volt megfigyelni, mint vágat a rohanó gőzvonat oldalán csekély magasságban a föld színe fölött, hogy a lokomotív előtt átesapva, a vonat másik oldalán hátrafelé ismét megkerülve azt, a legészrevételebb hirtelenséggel rácsaphasson kézrekerítendő zsákmányára. Nem állíthatjuk határozottan, vajjon a vércsefajokon kívül a karvaly is űzi-e a vonat fedezete alatti vadászmódot, azonban kétségtelen az, hogy a kisebb selymfajok sokkal nagyobb mértékben igénybe veszik az apró madarak figyelmét lekötő vasúti vonatokat, semmint azt az ember első tapasztalásból fölteleznék.

A hollandiai kanárimadár egészen sajátzerű jelenség. Nem énekeért tartják, mert az minden kritikán alul álló csiripelés, hanem a díszes tollazatáért. Többféle fajtát különböztetnek meg már most is. Van belga, brüsszeli, párisi stb. fajta. Minél nyúlókabb és karesubb, annál értékesebb. A tollazat fényes s testhez simuló, kivéve a fodrosakat, melyek a specialitás jellegei. A fejtető tollai egész a nyakig érnek le és széthasogatottak, a mellfodrot (jabot) alkotó tollak szép fodrosak, úgyszintén a váll tollai, különösen a párisi trombitásnál. Dúsak és nagyok. Lábaik hosszúak. A fajtszta sárgaszínűeknél a tollazat nem oly díszes, mint a szalma-sárga és tarka változatoknál. Hibátlan egyedek előállítására nagyon nehezen sikerül, ezért rendkívül drágák.

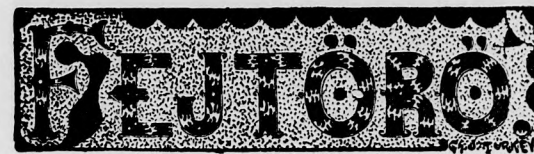
A madarakra nézve mérges növények és magvak száma az újabb megfigyelések után tetemesen megnőtt. A petrezselyem és a fikszer (Anagallis) több fajtát eddig föltétlenül mérgező hatásának tartották mindenféle szobai madárra nézve. Két franczia madár-

kedvelő nemrég kimutatta etetési kísérletekkel, hogy ezeket a növényeket minden káros következmény nélkül ehetik állandó táplálék gyanánt papagályok, pinytek, csíz, kajdácok, keresztcsőrűek stb. Hasonlóképpen számos mérgesnek tartott mag sem hat mérgesen a madarakra. Eltekintve attól, hogy a magtörő pinytek mily sok cseresznyemagot fogyasztanak nap nap után s mégis egészen jól érzik magukat, holott e magvakkal elég tekintélyes mennyiségű kéksavat is esznek meg, kísérletekkel bizonyították be, hogy a papagályok a keserű mandulát nemcsak képepek nagy mennyiségben fogyasztani, hanem nagyon egészségesek is maradnak mellette. Épen így áll a dolog a paprikával is (kerti-, török-, spanyolbors).

Nagy értékű angolnát fogott egy szegény parasztember Olaszországban Brescia környékén. A zsákmányul ejtett angolnát ugyanis a belsejében talált fekete golyó tette értékesé, melyet a szerencsés halász rendkívüliségénél és csodálatosságánál fogva mindenfelé mutogatott. Minthogy figyelmét több oldalról a golyó értékességére hívták fel, megmutatta azt az odaváló ékszerésznek s ez abban fekete gyöngyöt ismervén fel, 30,000 frankra becsülte. A boldog ember erre egy nagyobb milánói ékszerészszel lépett érintkezésbe, kinek révén sikerült is a gyöngyöt 38,000 frankért értékesítenie.

A darazsak fontossága Új-Seelandban. A rovarok legfontosabb feladata a természet háztartásában a növények beporozása. Ugyanis a rovarok legnagyobb része, különösen a hártysz szárnyúak, a Hymenoptera, felkeresik a virágokat, hogy a kehely fenekén levő mézecsépeket összegyűjtsék s míg a virág belsejében tartózkodnak, szőrös testükre meglehetősen mennyiségű virággör tapad. Ha már most egy másik virágba igyekeznek behatolni, megérintik a virág bibéjét s testükről néhány porzemecke a ragadós nedvvel bevont bibére tapad s ezáltal a megtermékenyítés végbement. A természetben rendkívül fontos a rovaroknak ez a szerepe, mint az alábbi példa is mutatja. Az angol növényhonosító-társulat Új-Seelandban meghonosította a vörös lóherét (*Trifolium pratense*), egyidejűleg a közönséges poszméhet (*Bombus terrestris*) is áttelepítette a lóhere virágjainak megtermékenyítése céljából. Mielőtt a poszméhet Új-Seelandba vitték volna, nagyon sok Európából odavitt növény nem hozott magvakat. Így pl. a primulák, a különböző fajú estikék, a crocus stb. mind mag nélkül maradtak, bár az ottani klíma alatt elég jól fejlődtek. Mikor aztán a poszméhet is meghonosították, e virágok bőven termettek magvakat s így gyorsan elszaporodtak annyira, hogy a poszméhek mind a meghonosított virágokra szoktak s most nem lehet őket a mezőkre űzni s vad állapotukba visszahelyezni. Egyes füvek, mint a *Poa annua* és a *Poa pratensis* annyira elszaporodtak, hogy minden más fűvet kiszorítanak.

Szöcske, mint hernyópusztító. Egy természetbarát a következő érdekes megfigyelést írja le: A múlt nyáron bogarászás közben egy nappali pávaszem (*Vanessa Jo*) hernyótelepre bukkantam, mely a kerítésre felfutó komlót majdnem teljesen ellepte. A hernyók már egészen nagyok voltak, úgy, hogy némelyikük már bábozódni készült. A mint a bábozódni készülő hernyókat leszedtem a komlóról, megpillantottam egy nagy, 40—50 milliméter hosszú zöld szöcskét, a mint két első lába között egy hernyót tartott s szájával kiszívta. Eddigleg nem volt tudomásom arról, hogy a szöcske állati eredetű táplálékkal is él s feltűnőnek tartom, hogy a szöcske, bár szükség nem készítette rá, állati táplálékhoz nyúlt.



Jelige: Fejtörő az elme sportja

Természetrizai kérdés:

Hogy hívják azon növényt, mely árnyékos helyeken nő. Virágja 6 szírnű. Szárán lefelé irányuló mirigyszőrök vannak, melyek kellemetlen szagot adnak a növénynek; mit tudunk porzóról?

Martinkovics Antal.

Számítási kérdés:

Egy utazó 16 napig tartó útra indul és az átlag naponként végzett út számítás haladványban növekedik. Ha a 8-ik és 9-ik napon végzett km.-ek száma szorzatul 754-et ad, a 2-ik és 13-ik napon végzett km.-ek összege pedig 49; hány km.-t tett meg az utazó az első napon s mennyivel többet a következő napokon? Csiszár József.

Pótló rejtvény.

ár	lap
ma	ér
adó	kar
én	akó
rab	lak
iz	öz
tél	lant
át	ideg

E szavak elé tett betűk azok értelmét megváltoztatják s az így alkalmazott pótló betűk összeolvasásából régi magyar mondást nyerünk. Pongrácz Pál.

Számrejtvény:

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20
21	22	23	24	25

Az 1—25-ig terjedő számok úgy helyezendők be ezen koczkába, hogy úgy merőlegesen, mint vízszintesen összeadva rovatonként, valamint keresztben egyik saroktól a másikig 65-öt adjanak.

Képrejtvény.



Megfejtési határidő 1902 márczius 30.

24. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Természetrizsi kérdés: Somfa (Cornus mas). **Földrajzi kérdés:** Bagdad. **Történelmi kérdés:** Canon. **Képrejtvény:** Léteznek üres szavak, de soha sem üres érzelmek.

Helyesen fejtették meg: Gergely István, Freund Imre, Szmracsányi Imre, Tóth Kálmán, Betegh István, Havas Jenő, Mattyasovszky Lajos, Köszler Arthur, Balonyi Tibor, Lustig Henrik, Zimmermann Ferencz, Leffler Béla, Hellmann Gyula és Lajos, Popovits József, Paulay Gyula, Mockovcsák Zoltán, Baranyai Zoltán, Auer Lajos, Kuzma Albert, Kovács Zoltán, ifj. Apor István, Pach Ferencz, Berzenkovits Antal, Salzer Mór, Hideghéthy Miklós, Dobránszky Ede, ifj. Mohai Lajos, Reinel János és Vilmos, Kósa Miklós, Kayos László, Janik László, Ruznyák Sándor, Faragó Andor, Badiny Gyula, ifj. Tóth Lajos, László Pál, Molnár Aladár, *Orbán Károly*, Deutsch Jenő, Gálffy Sándor, Weinberger József, gróf Bissingen Sándor, Seheller Gyula, Korn József és Márton, Martinkovics Antal, Persina Károly, Hollaki Ferencz, Jauner Richárd, Bloch Ernő, Van der Venne Arnold, Neuvelt János, Grünfeld Elek, Pápa Lajos, Wettin Ferencz, Vécei Ferencz, Daniélisz Jenő, Hercz János, Pollák Imre, Zélinger Ödön és Ernő, Popper József, Bauer Gyula, Csulak Elemér, Brandstein Alfréd, Pick Imre, Neoschil Sándor.

A kitűzött könyvjutalmat (Vértesi K.: A felkelő nap országa) *Orbán Károly* maros-vásárhelyi előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

F. J. Az «Aranyos kód» ára fűzve 2 kor. 50 fillér. Megrendelhető lapunk kiadóhivatalában. — **O. A.** Irja meg, hogy a czímszalagra vonatkozólag mi a kívánsága, mert levelezőlappján nem találtuk meg. Akkor intézkedünk. — **P. E.** Előbb vegyék fel, aztán lesz ideje arra, hogy az áthelyeztetésről gondolkodjék. — **999. sz. előfizető.** A rómaiak benépesítették isteneikkel az eget, földet, vizet. Főistenök: *Jupiter* (a görögöknél *Zeus*); *Neptunus* (a tenger istene); *Apollo* (a fény és költészet istene); *Pluto* (az alvilág istene); *Mars* (a háború); *Mercurius* (a kereskedőké); *Vulcanus* (a tűzé); *Bacchus* (a bor); *istenők:* *Juno* (Jupiter felesége, házi béke istennője); *Minerva* (a tudományé); *Venus* (a szépség istennője); *Ceres* (a földművelés); *Diana* (a vadászat istennője) stb. — **B. Gy.** Bekötési táblát kaphat. Ára 1 kor. 60 fillér. — **111. sz. előfizető.** Attól függ, hogy a külön felvételi vizsgálatot le tudja-e tenni. A vizsgálat ki fog terjeszkedni azokra a tantárgy különbözetre, melyek a gimnázium megfelelő osztálya és a szakiskola osztálya között van. — **M. E.** Kötetnem kell, de ha külön akarja bekötetni, a kiadóhivatalnál kaphat 1 kor. 60 fillérért díszes bekötési táblát. — **D. S.** 1. Adjon 754-hez 45-öt s a kívánt számot megtalálja. 2. *Ister* vagy *Hister*. *Testtel-lelékekkel katona*. Elküldjük oda is. — **L. K.** (Arad). 1. Olyan sok van előjegyezve, hogy biztosan nem határozhatjuk meg a közlés napját. 2. Küldesse Aradról maga után azt a két számot. 3. Küldhet. — **B. Z.** (Szeged). Máskor küldje be a megfejtést szerkesztőségünkbe s akkor nem marad ki neve a megfejtők közül. — **A. J. br.** Megvizsgáljuk s aztán véleményt mondunk róluk. — **F. A.** (Budapest). Gyengék. — **Jó hazafi.** (Odessa). Küldje be; ha megfelelő szívesen közöljük.

FELHÍVÁS ELŐFIZETÉSRE.

Közeledik az első félévnek a vége. Bizalommal fordulunk lapunk előfizetőihez, hogy irántunk való szeretetüket továbbra is megtartsák. Semminemű

hangzatos ígéretre nincsen szükségünk. A *Tanulók Lapja* komoly és tartalmas lap kíván ezután is lenni. Barátja, oktatója, szellemi vezetője a magyar diákoknak.

Az április havában megjelenő első számban kezdjük meg *Eckstein Ernő* híres történelmi regényének a *Claudiusok*-nak közlését. E nagyszabású regényt *Gaal Mózes* lapunk szerkesztője dolgozta át a *Tanulók Lapja* számára.

A regény háttére Domitianusnak, a keresztény-üldöző, zsarnok római császárnak a kora. Tele van megrázó és mélyen megindító jelenetekkel. A keresztények hősi küzdelmét festi benne a szerző. Lapunk olvasóit, akik *Pompéji pusztulását* olvasták — reméljük, — nagyon fogja érdekelni a kis vidéki város életének rajza után a világváros képe a maga nagy műveltségével és elvetemültségével.

Ugyancsak ebben a számban kezdjük meg *Verne Gyulának* «*Czet-halászosok*» című legújabb regényét, melyet *Zigány Árpád* fordított.

E két hosszabb közlemény mellett folytatjuk a *Két diák levelezését*. E levelek első megjelenésüktől kezdve nagy feltűnést keltettek s olvasóinkat rendkívül érdeklik.

Gondunk lesz reá, hogy minden számban legyen ismeretterjesztő közlemény az irodalomtörténet, a magyar és világtörténelem, a természettudományok köréből.

Lesz minden számban költemény, melyeket gondosan megválogatunk, hogy formailag és tartalmilag egyaránt kiválóak legyenek.

Nem feledkezünk meg az irodalom, művészet jelentősebb eseményeiről sem.

Nagy írók, művészek, férfiak élet- és jellemrajzát hozzuk időre-időre.

Rovataink maradnak a régiiek. Hétről-hétre adunk fejtörő kérdéseket, melyek nem csupán szórakoztatók, hanem egyúttal oktató jellegűek is. A megfejtők között értékes könyveket sorsolunk ki.

Minthogy második félévünk egészen önálló kötet, az első félév utolsó számához tartalomjegyzéket fogunk csatolni. A második félévre tehát új előfizetést nyitunk.

A *Tanulók Lapjának* előfizetési ára:

Egész évre 9 kor. 60 fill.

Fél " 4 " 80 "

Negyed " 2 " 40 "

Az előfizetési díjat legegyszerűbb postautalványon a Franklin-Társulathoz, (Budapest, IV., Egyetem-u. 4.) mint a *Tanulók Lapja* kiadójához küldeni.

Mutatványszámot készségesen küld a lap iránt érdeklődőknek a kiadóhivatal.

A «*Tanulók Lapja*» szerkesztősége és kiadóhivatala.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre... .. 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
<i>Megjelenik minden vasárnap.</i>		

HUSVÉTI IROTT TOJÁSOK.

Gyermekkori emlékek ébrednek fel a szívemben. Úgy tetszik nekem, mintha kicsiny falum templomba hívó harangja megkondulna a bádogos toronyban. Én pedig sietnék, erősen sietnék, hogy el ne késsem, mert a legénykék már bizonyára mind ott vannak a Deák-dombon, a torony ajtajában s nézik a harangot húzó nagyobb legénykéket.

Gyűlnek, gyülekeznek a nénemasszonyék, bátyámuramék, a pántlikás, simára fésült hajú leánykák. Mindeniknek a kezében imádságos könyv, fehér zsebkendő a könyv mellett s virág a kezökben.

Olyan szép a husvét-vasárnap!

A nagy utcát már tegnap végig separték. Kiki a háza előtt, mert nagy ünnep van: Urunk feltámadása. A mézáros is borjút, ökröt, juhot vágott. Ma mindenki húst eszik, talán bort is iszik, a kinek módjában van. A templomban szépen prédikál a tisztelendő úr, sok tömjén-füst száll fel s a nap sugara bemosolyog a színes ablakon: — Alléluja! Alléluja! . . .

Holnap pedig öntözni fogunk. A patikában vettünk öt erős krajezáron *rózsavizet*, de annak olyan édes szaga van, hogy az ember reggeltől estig egyebet sem tenne, csak szagolná. De még sem teszi, mert akkor kimegy az ereje, az illata. Szép fehér rongygyal be kell kötni a száját az üvegnek. Varrótűvel három lyukacsát kell a rongyon szúrni, hogy egyszerre csak három cseppecske szaladjon ki. Egy piros tojásért elég három csepp! . . . No hiszen, lesz piros tojás.

Hát még az *írott tojás!* Az ám valami. Hogy mi az írott tojás, kérdezitek? . . . Igaz no, talán

nem is láttatok husvéti írott tojást! Micsoda gyönyörűséges figurák, rózsák, tulipánok, czirádak vannak a piros tojásra írva. Ezt mind ember keze csinálta. Mennyiféle rajz, se szeri, se száma a figuráknak.

Balázs Márton, kézdi-vásárhelyi polgáriszkolai igazgató összegyűjtött 858 darab írott tojást egyetlen székely vármegyében: Háromszéken, épen az én megyémben s ezeknek az írásra mind más, meg más! Minden falunak volt hajdanában egy-két tojás-író embere, asszonya. Husvét előtt hetekig nem csinált egyebet, mint írta a sok szép tojást. Azok a tojások pedig nem is voltak mind pirosak, hanem ki sárga, ki barna, ki piros, ki fekete. A *valalma fahéjból és levélből*, a *zöld dióhéjból*, a *kökörsvirágból*, a *zsódinából*, az *eperfahéjból* és *bingolyóból* csupa sárga festéket főztek; ha a *zsódinához* *límst* is tettek, élénk piros színű lett a festék. A *lencséből* csináltak kék színt. Aztán ott volt a *cseszfahéj*, *sáfrány*, *gubacs*, *berzenyiforgács*, *fuxia* . . . értették a régiéket a módját a festékesínálásnak . . . A tojásokat pedig nyersen írják, azután főzik meg a piro-sító vagy sárgító lében. Előbb jön a rámázás. Nagy gondosan beosztják a tojást, hogy a figura jól jöjjön ki. Ez a ráma fehér vonallal történik. Azután jön a cifrázás. A tojás-íráshoz mindenké-
előtt kell: *kondér*, ebből eresztik finom esővön az olvasztott viaszt a tojásra. Kell egy *likacsos fakanál*, ezzel veszik ki a tojást a vízből; *drót rostély*, ezen melegítik vagy szárítják a tojásokat; *egy darab zsiros rongy*, a megszáradt tojásokat ezzel fényesítik ki.

Hej, micsoda szent áhitattal néztem hajdanában ezt az ördögös mesterséget! Hogy megbámultam a tojásíró asszonyt, a ki soha iskolába nem járt s mégis tudott írni!